

Utbildningsinspektion i Bergaskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	5
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Bergaskolan den 14–16 september 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Bergaskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Bergaskolan intervjuades rektor, biträdande rektor, lärare, elever, elevråd, elevvårdspersonal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i flertalet årskurser och förde också informella samtal med elever och personal. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Bergaskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	25
Grundskola	442

Bergaskolan tillhör det västra skolområdet i Uppsala. Skolan är byggd 1949 och lokalerna är i stort sett oförändrade sedan dess. Skolan har även undervisning i baracker som är placerade på skolans område. Under 2005 kommer Bergaskolan att bygga nya undervisningslokaler och skolan skall genomgå en ombyggnad av befintliga lokaler. Skolan omfattar en förskoleklass och en klass i vardera årskursen 1–2. Från årskurs 3 till årskurs 9 finns två klasser i varje årskurs. Inspektionen vid skolan avser förskoleklassen samt grundskolan årskurs 1–9. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg behandlas i den övergripande kommunrapporten för Uppsala kommun.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Bergaskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Skolans miljö upplevs av eleverna som trygg och bör därmed kunna ge goda förutsättningar för elevernas lärande. Skolan värdegrundsbete är huvudsakligen av god kvalitet. Inspektionen visar dock att den pedagogiska verksamheten bör utvecklas på flera områden.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Rutiner bör utvecklas där lärarna samverkar kring en likvärdig och rättvis betygssättning.
- Elevernas kännedom om målen för utbildningen och betygskriterierna bör förbättras.
- Skolan behöver utveckla arbetssätt och arbetsformer så att elevernas inflytande över sitt lärande förbättras.
- Det systematiska kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningen bör genomgående förbättras. Skolan bör exempelvis följa upp och utvärdera elevernas kunskapsresultat i alla ämnen och analysera och vidta åtgärder för att förbättra resultaten utifrån betygen i årskurs 9. Skolan bör i detta sammanhang särskilt uppmärksamma pojkarnas betygsresultat.
- Skolans behöver undersöka behovet av studiehandledning på modersmålet och även ge detta vid behov.
- Det pedagogiska ledarskapet bör utvecklas. Vidare bör beslutsgången inom skolan tydliggöras.

- Informationen från skolan bör utvecklas och i synnerhet bör vägledningen om utbildningsvägar och studieval till gymnasieskolan förbättras.
- Seglingsprofilen bör ges en tydlig koppling till nationella kursplaner.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Inspektionen visar att verksamheten i förskoleklassen rymmer såväl lek- och rörelse, skapande verksamhet, som inslag av grundläggande språkliga och matematiska begrepp. Mot bakgrund av vad som inspektionen visar bedömer inspektörerna att verksamheten i förskoleklassen ger en god grund för elevernas fortsatta utveckling och lärande och ligger väl i linje med de mål och riktlinjer som anges i läroplanen.

Resultaten på nationella ämnesprov för årskurs 5 år 2004 enligt skolans kvalitetsredovisning¹ visar att ungefär tio procent av eleverna i Bergaskolan inte uppnått målen i samtliga moment i matematik, svenska och engelska. Resultaten för 2004 visar på en förbättring jämfört med resultaten från år 2002 och 2003.

Tabell 1, Nationella ämnesprov för år 5 i Bergaskolan. Tabellen anger andel elever som, enligt statistik från skolan, uppnått målen vid samtliga av provens delmoment.

	År 2002	År 2003	År 2004
Svenska	84 %	69 %	86 %
Engelska	87 %	93 %	94 %
Matematik	73 %	91 %	91 %

Inspektörerna har också tagit del av betygskatalogen för de elever som gick ut årskurs 9 våren 2005. Enligt betygskatalogens sammanställning var det endast en elev som inte uppnådde behörighet att söka nationellt program i gymnasieskolan. Vidare framgår att ungefär var tredje elev inte uppnått målen, minst betyget godkänd, i samtliga ämnen. Anmärkningsvärt är att av dessa elever är i stort sett samtliga pojkar. Vid en genomgång av betygsresultaten för årskurs 8 är resultatet ungefär detsamma, dvs. det tycks vara pojkar som inte uppnår målen i skolans ämnen.

År 2005 nådde endast 61 procent av skolans elever målen i samtliga ämnen. För riket är motsvarande siffra 76 procent och för Uppsala kommun 73 procent. En jämförelse med de värden som Skolverkets beräkningsmodell SALSA² uppskattar visar vidare att Bergaskolan inte når upp till de betygsresultat som modellen kalkylerar utifrån sammansättningen av elever. SALSA beräknar att 81 procent av skolans elever bör nå målen i samtliga ämnen.

¹ Kvalitetsredovisning år 2004.

² Skolverkets SALSA-värden för grundskolan anger det förväntade resultatet för en skola eller en kommun. De är beräknade med utgångspunkt i vissa bakgrundsfaktorer som hänförs till de enskilda elevernas förutsättningar såsom bland annat socioekonomisk bakgrund.

Vidare kan nämnas att SALSA år 2005 beräknar ett förväntat genomsnittligt meritvärde för Bergaskolan till 224, att jämföra med skolans faktiska värde som var 208. Det skall dock påpekas att underlaget till denna sammanställning utgörs av knappt trettio elever.

Inspektörerna bedömer att skolans resultat utifrån betygen i årskurs 9 bör förbättras. Vidare menar inspektörerna resultaten regelmässigt bör föranleda analys och åtgärder av skolledningen i syfte att åstadkomma förbättring. Särskilt bör pojkarnas resultat analyseras.

En samlad redovisning av elevers kunskapsutveckling i de tidigare årskurserna i fler ämnen än svenska, engelska och matematik saknas. Denna kunskap finns hos enskilda lärare och delges elever och föräldrar vid utvecklingssamtalen, men ligger inte till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Som en konsekvens av detta är det enligt inspektörerna svårt att bedöma det totala resultatet. Ser man till endast till de nationella ämnesproven i årskurs 5 tycks dock resultaten förbättrats över tid.

Inspektionen visar att elevernas kunskap om målen för utbildningen behöver förbättras. Särskilt angeläget är detta i de senare årskurserna, där eleverna har bristande kännedom om kursplanernas mål och betygssättningens villkor. Se vidare bedömning och betygssättning under avsnittet bedömning av verksamheten.

Enligt skolans kvalitetsredovisning för år 2004 har arbetet med värdegrunden gett ett gott resultat. Bergaskolan är en skola dit många elever söker sig och några skäl uppges vara att skolan är relativt liten och att miljön är trygg. Den trygga miljön och den goda stämningen mellan elever påtalas särskilt av intervjuade föräldrar, men även av de elever som inspektörerna mött.

Genom den s.k. trygghetsenkäten mäter skolan elevernas trygghet. I skolans kvalitetsredovisning för år 2004 framgår att kvalitetsmedelvärde är 3,4. Detta på en skala där ett är lägsta värde och fyra är högsta värde.

Inspektionen visar också att eleverna har inflytande och tar ansvar över verksamheten i stort. Framförallt tycks inflytandet på skolan i form av klassråd och elevråd fungera bra. Enligt intervjuade elever är rektorns stöd betydelsefullt för att dessa demokratiska fora skall fungera. Elevernas inflytande över det egna lärandet är dock, enligt eleverna, beroende på enskilda lärares vilja att bjuda in till delaktighet.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att Bergaskolan når goda resultat då det gäller elevernas utveckling mot normer och värden enligt läroplanens mål. Skolan bör dock arbeta vidare för att förtydliga målen för undervisningen och elevernas lärande. Dessutom bör elevernas inflytande över sitt lärande bli större.

För att kunna göra en samlad bedömning och analys av resultaten mot målen i de nationella kursplanerna bör dock skolan, enligt inspektörernas bedömning, följa upp och utvärdera elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen. Bergaskolans resultat utifrån betygen i årskurs 9 behöver förbättras. Skolan bör särskilt uppmärksamma pojkarnas betygsresultat.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Skolans arbete för att motverka och åtgärda kränkande behandling är på det hela taget av god kvalitet. Skolans handlingsprogram för arbetet mot kränkande behandling bör emellertid revideras så att det omfattar alla former av kränkande behandling och då även situationer då vuxen kränker elev. Handlingsprogrammet var relativt okänt av eleverna och bör därför förankras hos eleverna. Vidare bör det tydliggöras i handlingsprogrammet att kontakter med vårdnadshavare/förälder tas skyndsamt då en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling. I detta sammanhang vill inspektörerna också påminna om lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever, som träder i kraft den 1 april 2006.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Bergaskolan deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan. Enligt skolans kvalitetsredovisning för år 2004 har detta givit förutsättningar att på ett individuellt sätt låta elever planera sitt eget arbete mot uppsatta mål. Detta har också, enligt skolan, möjliggjort ämnesövergripande samverkan. Exempelvis har det utvecklats ett samarbete mellan lärare i de naturorienterande ämnena och förskoleklassen för att tidigt väcka barnens intresse för kemi och naturkunskap.

Skolan har valt att profilera sig med tre inriktningar i årskurs 7–9. Dessa är allmän inriktning vars syfte bl.a. är att låta eleven få chansen att fördjupa sig i det ämne eller de ämnen de gillar bäst eller behöver förkovra sig i för att nå målen. Matematik/No som skall ge eleverna en fördjupad kunskap inom matematik och naturvetenskap samt segling som skall ge eleven mycket goda kunskaper och färdigheter inom segling.

Inspektionen visar dock att seglingsprofilen inte är tydligt kopplad till nationella kunskapsmål i kursplanerna. Inspektörerna har fått uppgiften att seglingsprofilen i första hand erbjuds inom ramen för timplanernas ämnen elevens val och skolans val. Av författningarna framgår emellertid att undervisning i elevens val och skolans val till sitt innehåll och sin inriktning skall vara förenliga med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör skolans val och elevens val. Inspektörerna kan se goda möjligheter att koppla undervisningen inom seglingsprofilen till målen i kursplanerna men att detta inte gjorts på ett tydligt sätt, vilket skolan bör förbättra.

Under lektionsbesöken gavs få tillfällen där eleverna kunde välja att arbeta med sådant som de själva vill fördjupa sig i eller sådant som de behövde förbättra. Eleverna anser i stort sett genomgående att innehåll, val av arbetssätt och arbetsformer styrs av läraren.

Enligt inspektörerna behöver skolan utveckla arbetssätt och arbetsformer i syfte att elevernas inflytande över sitt lärande skall öka. Eleverna bör också bättre upplysas om målen i läro- och kursplaner så att de i större utsträckning förstår syftet med lektionerna och de aktuella arbetsområdena.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Under rubriken "Individanpassning, individuell studieplanering och stöd" har skolans arbete med att upptäcka elever som behöver stöd, besluta om särskilt stöd och att ge stöd granskats. Vidare har skolans förmåga att anpassa undervisningen till elevers olika behov bedömts. Inspektörerna bedömer att skolans arbete inom dessa områden överlag är av god kvalitet. Skolan bör dock följa upp insatta stödåtgärder för att analysera och åtgärda orsakerna till att resultaten utifrån betygen i årskurs 9 är sämre än de resultat som kan beräknas utifrån skolans sammansättning av elever. Pojkarnas resultat bör där särskilt uppmärksammas.

I skolförfattningarna anges att en elev skall få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det. Någon sådan bedömning har inte gjorts. Enligt inspektörerna måste skolan i enlighet med författningarna undersöka behovet av studiehandledning på modersmålet och även ge detta vid behov.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Inspektionen visar att skolans arbete med bedömning och betygssättning måste utvecklas. I intervjuer och samtal med elever framkommer att de inte uppfattar betygen som rättvisa och att olika lärare inom ett och samma ämne gör skilda bedömningar av samma prov. Elever, såväl yngre som äldre, är inte säkra på vilka grunder bedömningen görs och de äldre eleverna, som fått betyg, har inte förstått betygskriterierna.

Enligt inspektörerna bör nationella kursplaner tolkas och utvecklas lokalt på ett sådant sätt att det klargörs vad undervisningen ska innehålla och hur den ska utformas för att leda mot de nationellt fastställda målen. Även nationella betygskriterier bör tolkas och utvecklas lokalt på ett sådant sätt att det klargörs vilka kunskaper eleven ska ha utvecklat för att få ett visst betyg utifrån de nationella betygskriterierna.

I kvalitetsredovisningen för 2004 bedömer sig skolan ha en del arbete kvar med att utveckla bedömning och betygssättning, detta då skolan är i ett uppbyggnadsskede av årskurs 7–9.

Visserligen förekommer arbetslagsdiskussioner och diskussioner lärare emellan och i viss mån finns även ämnesutveckling i ämnesnätverk, där diskussioner om bland annat kursplaner, kunskapsbedömningar och undervisningssätt förs. Inspektörernas bedömning är dock att det är angeläget att Bergaskolan utvecklar arbetet med bedömning och betygssättning med stöd av underlag som är allsidigt och tar hänsyn till kunskapens olika former. Vidare bör utvecklas rutiner för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning där lärarna kan samverka om grunderna för en likvärdig betygssättning framförallt inom men även mellan skolor.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I kvalitetsredovisningen för 2004 anges att det inte finns en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av verksamheten. Detta då skolan de senaste åren har bytt rektor vid flera tillfällen.

Personal har i arbetslagen utvärderat läsåret 2004 samt skrivit ner sammanfattningar till kvalitetsredovisningen. Eleverna har gjort de enkäter som redovisas samt klassvis sammanfattat året. Under året har personalen även varit delaktig i framtagandet av skolans åtagande som också ligger till grund för kvalitetsarbetet.

Inspektörerna bedömer kvalitetsarbetet bör förbättras och att kvalitetsredovisning ger en begränsad bild av hur väl skolan lyckas inom området kunskaper. Detta eftersom resultaten fokuserar måluppfyllelsen i ämnena svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik. Vidare bör kvalitetsredovisningen tydliggöras beträffande sambandet mellan mål – resultat – analys - åtgärder. På så sätt kan skolans kvalitetsredovisning bättre fungera som ett instrument för verksamhetsutveckling.

Ledning och intern kommunikation

Skolan har en rektor och en biträdande rektor. Båda två har genomgått den statliga rektorsutbildningen. Den biträdande rektorn ansvarar för förskoleklassen t.o.m. årskurs 5. Rektorn har huvudansvaret för hela skolans verksamhet, med ett särskilt ansvar för årskurserna 6–9. Personal och elever är indelade i fyra arbetslag som leds av arbetslagsansvariga, vilka även deltar i skolans ledningsgrupp.

Inspektörerna bedömer att rektorn, som är relativt nytillträdd som rektor, håller sig förtrogen med den dagliga verksamheten. Det pedagogiska utvecklingsarbetet och övrigt kvalitetsarbete är dock eftersatt beroende på tidigare täta rektorsbyten och bör därför utvecklas. I dag tar arbetslagen det faktiska ansvaret för att det kommer till stånd och i samtal med personal framkommer även önskemål om en pedagogisk färdriktning för skolan. Enligt vad som framkommit i inspektionen råder hos personalen en oklarhet kring beslut om verksamheten såtillvida om diskussionerna på arbetslagsmötena gäller redan fattade beslut eller om de utgör underlag som det senare skall fattas beslut om. En oklarhet kring beslutsgången och beslutsfattandet kan enligt inspektörerna leda till att nödvändiga beslut inte fattas i tid och/eller att fattade beslut inte efterlevs.

Inspektörerna bedömer att den pedagogiska ledningen bör utvecklas. Vidare bör beslutsgången inom skolan tydliggöras.

Sammanfattning

Den pedagogiska verksamheten bör utvecklas på flera områden. Skolan bör enligt inspektörerna utveckla arbetssätt och arbetsformer som ger eleverna större inflytande över sitt lärande. Skolans arbete med stöd är generellt av god kvalitet. Däremot bör insatta stödinsatser analyseras och åtgärder vidtas för att förbättra elevernas och då i synnerhet pojkarnas resultat. Skolans måste undersöka behovet av studiehandledning på modersmålet och även erbjuda detta vid behov. Seglingsprofilen bör ges en tydlig inriktning mot målen i kursplanerna.

Ett synnerligen angeläget utvecklingsområde för Bergaskolan är arbetet med bedömning och betygssättning. Det bör utvecklas rutiner för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning där lärarna kan samverka, framförallt inom men även mellan skolor.

Det systematiska kvalitetsarbetet och skolans kvalitetsredovisning bör genomgående förbättras. I det sammanhanget bör det pedagogiska ledarskapet utvecklas. Vidare bör beslutsgången inom skolan tydliggöras.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Inspektionen visar att tillgången på studie- och yrkesvägledning är mycket begränsad och enligt inspektörerna innebär det att eleverna i för stor utsträckning själva får söka kunskap om gymnasiala utbildningsvägar.

Skolan informerar om sin verksamhet på olika sätt men flera föräldrar menar att informationen från skolan är bättre ju yngre barnen är. Genomgående är dock såväl föräldrar som elever mycket nöjda med utvecklingssamtalen. Föräldrarna upplever dock att den allmänna informationen från skolan försämras ju äldre barnen blir och att systemet med ”ryggsäckspost” har brister såtillvida att all information inte når hem.

Inspektörerna bedömer att informationen från skolan bör utvecklas och i synnerhet bör vägledningen om utbildningsvägar och studieval till gymnasieskolan förbättras. Detta för att undvika felval och att studiesvårigheter senare uppstår för eleverna.

Personalresurserna

Skolan har personal motsvarande ungefär 50 heltidstjänster, varav ungefär 34 heltidstjänster är lärare med ansvar för undervisning. Av dessa saknar vid inspektionstillfället två lärare pedagogisk högskoleutbildning.

Materiella resurser

I elevintervjuerna uppges att många läroböcker är trasiga och att i några ämnen saknas läroböcker, då beställda böcker ännu inte kommit. Skolan är i ett uppbyggnadsskede, framförallt gäller det undervisningen i årskurs 7–9 som startade hösten 2002. För den naturorienterande undervisningen har skolan ett dragskåp för undervisningen i kemi. Enligt intervjuade lärare går det att genomföra undervisningen och nå målen för ämnet. Inspektörernas bedömning är dock att utrustningen för att genomföra laborationer kan ses över.

Bristen på datorer är något som genomgående nämns av både elever och lärare. De flesta av datorerna som finns i klassrummen går inte att använda. Inspektörernas bedömning är att datorerna inte är ändamålsenliga och att de inte används i undervisningen i relevant omfattning.

Enligt skolledningen har skolan under hösten och efter inspektionsbesöket förbättrat tillgången på datorer. Skolan har nu en dator/klass i förskoleklassen till årskurs 3 samt två datorer/klass i årskurserna 4–9. Lärardatorer finns i lärararbetsrummen och alla datorer är uppkopplade till en central kommunserver vilka också sköter service och support. I det sammanhanget kan det enligt inspektörernas bedömning vara angeläget att utveckla arbetet med datorer som ett hjälpmedel för hur informationsteknik kan användas som ett verktyg för kunskapssökande och lärande i enlighet med läroplanen.

Vidare har enligt skolledningen ytterligare medel tillskjutits för att förbättra de materiella resurserna.

Lokalerna är som inledningsvis beskrivits från 1949 och man är relativt trångbodd, vilket gör att grupprum saknas och de elever som vill gå undan får arbeta i korridorerna. Vid tillfället för inspektionen pågår dock en omfattande utbyggnad av skolans lokaler vilket förhoppningsvis kan bidra till att undervisningen och personalens planering och samarbete kan ske på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt.

Sammanfattning

Informationen från skolan bör utvecklas och i synnerhet bör vägledningen om utbildningsvägar och studieval till gymnasieskolan förbättras.

De personella resurserna bedöms som goda. De materiella resurserna i form av aktuella läromedel liksom utrustning för en tidsenlig utbildning är viktiga förutsättningar för en god utbildning. Skolan har dock vidtagit förbättringsåtgärder och bl.a. införskaffat datorer.

Datum	Ort
2006-11-01	Stockholm

Tor Andersson
Nils-Åke Andersson